

نقش جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان

مقاله پژوهشی
اصیل
Original
Article

محمد رسولی^۱، حسن حاجی‌زاده اناری^۲، الهه شکراله بابایی^۳

چکیده

هدف: تحقیق حاضر با هدف تبیین نقش جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشگاه فرهنگیان انجام شد و ضمن بررسی نوع رابطه بین شاخصهای جهاد تبیین در توسعه برنامه‌های فرهنگی، وضعیت پایداری الگوی موجود دانشگاه فرهنگیان را بررسی و عوامل کلیدی برای تحقق اهداف تحقیق نیز استخراج شد. **روش:** برای بررسی نوع رابطه شاخصها از محیط اسمارت پی.ال.اس و برای بیان وضعیت الگوی دانشگاه و استخراج عوامل کلیدی از محیط نرم‌افزار میک‌مک بهره برده شد. **یافته‌ها:** یافته‌های حاصل از محیط اسمارت پی.ال.اس نشان داد که سطح معناداری شاخصها بیش از ۲/۵۸ و خود نشانگر معناداری در سطح ۰/۹۹ درصد بود. برآزش صورت گرفته نیز مقدار مطلوبی را نشان داد. در وهله بعد برای بررسی الگوی جهاد تبیین در برنامه‌های فرهنگی دانشگاههای فرهنگی تهران، ۷۴ شاخص در پنج بعد استفاده شد که در نهایت، ۱۰ شاخص به عنوان عوامل کلیدی استخراج شد. **نتیجه‌گیری:** نتایج تحقیق نشان داد که رابطه معناداری بین جهاد تبیین و برنامه‌ریزی فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان وجود داشت؛ اما الگوی موجود در دانشگاه، وضعیت ناپایداری را نشان داد و بر این اساس، برای به تعادل رسیدن، توجه به شاخصهای کلیدی حاصل از تحقیق، ضروری شد. **واژگان کلیدی:** جهاد تبیین، برنامه‌ریزی فرهنگی، فرهنگ، دانشگاه فرهنگیان.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۱۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۰

- دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، پردیس شهدای مکه، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. M626655@gmail.com
- استادیار گروه معارف اسلامی، پردیس شهید چمران، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. (نویسنده مسئول). hajizadeanari@gmail.com
- دکترای مدیریت برنامه‌ریزی فرهنگی، پردیس شهید چمران، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. Mahdi.saba.reza@gmail.com

الف) مقدمه

دگرگونی‌های اجتماعی، آثار مثبت و منفی زیاد و هزینه‌های فراوان به جامعه تحمیل می‌کند؛ زیرا فرهنگ و رفتار جامعه برخاسته از عقاید و اخلاقیات جامعه است و اگر بخواهد تحولی در یک کشور انجام گیرد، وجود فرهنگ کارگشاست (خامنه‌ای، ۱۳۹۰: ۱۹). بنابر این، باید گفت که در هزاره سوم، بحث در باب فرهنگ و توجه به ابعاد مختلف آن و نیز تأثیرگذاری‌هایش در ابعاد مختلف زندگی بشر، بیش از پیش مورد توجه است (بهروزی، ۱۳۹۵: ۳۲). این در حالی است که جامعه ایران در دهه‌های اخیر با دگرگونی‌های فرهنگی، علمی و آموزشی همراه بوده (هاشم‌زهی، ۱۳۹۰: ۹۹) و شاهد تهاجم وسیع دشمنان در ابعاد مختلف نظامی، فرهنگی، اقتصادی به انقلاب و جمهوری اسلامی ایران بوده است.

بصیرت و آگاهی نسبت به چگونگی مقابله با دشمنان، آن هم از منظر خدای سبحان، امری مهم است. مطمئناً این بصیرت، انگیزه بسیار نیرومندی برای ما به وجود خواهد آورد تا در مبارزه با برنامه‌ریزی‌های دشمنان چاره‌اندیشی کنیم (رستمی‌نسب و ابراهیمی، ۱۳۹۴: ۹۵). بنابر این، باید اذعان داشت که تبیین، بیان حقیقت و از بین بردن غبار جهالت و تحریف از اذهان است؛ زیرا ذهن انسان ممکن است دچار ابهام شود، مورد تحریف قرار گیرد و دشمن یا هر فرد دیگری آن را از مسیر حقیقی و عقلانی خودش منحرف کند. به عبارتی؛ تبیین به معنای بی‌تفاوت نبودن انسان نسبت به ذهنی است که به کمک نیاز دارد و باید تعلیم ببیند. مقام معظم رهبری در موارد متعددی اساس روش اسلامی و انقلابی را تبیین دانسته‌اند؛ چنانکه یکی از موارد امر به معروف و نهی از منکر نیز همین مسئله است. اگر چه رهبر انقلاب همواره قشر نخبگان و طلاب و دانشجویان را به تبیین فراخوانده بودند، اما اکنون مخاطب عام را به این امر دعوت کرده و از همگان خواسته‌اند در حوزه خود تأثیرگذار باشند و نسبت به شرایط کنونی جامعه و جهان بی‌تفاوت نباشند (صلح میرزایی، ۱۴۰۱: ۲۶۸). ایشان در دیدار با پرستاران در آذر ۱۴۰۰ می‌فرماید: «شما روایت کنید حقایق جامعه خودتان و کشور خودتان و انقلابتان را. شما اگر روایت نکنید، دشمن روایت می‌کند؛ شما اگر انقلاب را روایت نکنید، دشمن روایت می‌کند».^۱ همچنین رهبر انقلاب در اهمیت روشنگری در ۵ مهر ۱۴۰۰ با اشاره به هجمه تبلیغاتی دشمنان علیه ملت ایران برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی با روشها و ابزارهای مختلف، حرکت تبیینی را خنثی‌کننده هجمه‌های تبلیغاتی دانستند و افزودند: «شما دانشجویان

۱. بیانات در دیدار پرستاران و خانواده شهدای سلامت، ۱۴۰۰/۰۹/۲۱ - <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=49192>

نقش جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشجویان ... ❖ ۱۶۷

عزیز که میوه دل ملت و امید واقعی کشور هستید، با اهمیت دادن به مسئله تبیین حقایق، هر کدام مانند چراغی اطراف خود را روشن و ابهام‌زدایی کنید.^۱

بنابر این، بخشی از جهاد، تبیین و رسالت‌روشنگری است؛ اما باید توجه داشت که هر کاری از نظر اسلامی، جهاد نیست. مهم‌ترین عنصر جهاد به معنای اسلام و قرآنی، تقابل با دشمن است؛ یعنی هرکاری که در تقابل با دشمن و فی سبیل‌الله باشد، جهاد است (همان). در اهمیت این موضوع باید گفت که انقلاب اسلامی نتیجه جهاد تبیین گسترده و عمیق بود که در جامعه شکل گرفت (دهشیری، ۱۳۷۷: ۳). در همین راستا، ضروری است به بیان شفاف مفاهیم کلیدی موضوع تحقیق حاضر پرداخته شود.

جهاد در لغت به معنای تلاش کردن و به کار گرفتن نیرو و توان خویش برای تحقق بخشیدن به یک هدف است. این واژه و مشتقات آن، ۳۵ بار در قرآن آمده است (قرشی، ۱۳۸۶: ۷۷). جهاد، یا ظاهری است یا باطنی؛ جهاد ظاهری با کافر است و به وسیله تیغ و جهاد باطنی با نفس است و به وسیله قهر (رستمی‌نسب و ابراهیمی، ۱۳۹۴: ۲۳). همچنین آمده است که جهاد به معنای نبرد با دشمن در راه خداست و جهاد با نفس، با خود جنگیدن و خویشتن را از خودسری بازداشتن است (حسینی دشتی، ۱۳۸۵: ۷۷۵). بر این اساس، جهاد، کارزار با دشمنان و به کار بردن حداکثر توان و نیرو، چه عملی و چه زبانی (در چارچوب تبیین) به منظور گسترش پرتو اسلام یا خوف از تغلب آنهاست. (رستمی‌نسب و ابراهیمی، ۱۳۹۴: ۲۴)

تبیین به عنوان یک اصطلاح قرآنی باید همچون هر مصطلح دیگر قرآنی، در خود قرآن جستجو شود و استعمال آن در دوره‌های بعدی، در مواردی متفاوت و مغایر با استعمال قرآنی، نباید باعث تشویش اذهان و حمل معانی متفاوت شود. گاه اصطلاح تبیین در مقابل مجمل و به معنای رفع اجمال و گاه مقابل مبهم و به معنای تفسیر و رفع ابهام استعمال شده است. ولی در قرآن و به عنوان یک اصطلاح قرآنی، در نقطه مقابل کتمان به کار رفته و از نظر بار معانی، به اصطلاح قرآنی «البلاغ المبین» کاملاً نزدیک شده است (خاکپور و معارف، ۱۳۸۹: ۹۸) که محور آن باید به کارگیری علم، جان و مال، به صورت جهادی باشد؛ یعنی همه توانمندان علمی و انقلابی در عرصه تخصصی خود بدون در نظر گرفتن اختصاص بودجه و پشتیبانی دولتی، قدم مجاهدانه بردارند. (فرهمنديان، ۱۴۰۰: ۶)

بنابر مباحث مطرح شده، همراهی جهاد با تبیین، در دو وجه قابل بیان است: نخست بر اساس معنای خاص جهاد؛ یعنی تقابل و مبارزه با دشمن و دوم، بر حسب معنای عام آن؛ یعنی

۱. مراسم سوگواری اربعین حسینی، ۶ مهر ۱۴۰۰: <https://www.balagh.ir/content/17597>

جهاد برای تبیین حقیقت. از نظر مقام معظم رهبری نیز «جهاد تبیین» مهم‌ترین عرصه جهاد است؛ زیرا اکنون دشمن با هزاران دستگاه رسانه‌ای و خبری، دست به جنگ روانی زده است تا با وارونه جلوه دادن واقعیتها، رابطه مؤمنانه مؤمنان را قطع کند. از این رو باید با تبیین و روشنگری، حقایق را به همگان بیان کرد؛ زیرا ما در حال یک نبرد فرهنگی، یک نبرد جنگ نرم هستیم؛ یعنی به ما تهاجم شده؛ تهاجم نرم، آن هم با ابزارهای پیشرفته و بسیار نو و با توانایی بسیار بالا. باید اول این امر را تصدیق کنیم، باید اول قبول کنیم که ما در حال یک جنگ هستیم، ما مورد تهاجم قرار گرفته‌ایم. در صورت قبول این امر، آن وقت باید همه نیرو را در ضربه زدن به مهاجم متمرکز کرده و جلوی هجوم را بگیریم. هدف مهاجم و آماج کار مهاجم، فرهنگ ماست، اخلاق ماست، خانواده ماست، هویت ماست، تاریخ ماست. در مقابل، ما بایستی یک جبهه قوی ایجاد کنیم که این جبهه بتواند پاسخگو باشد.^۱

در همین ارتباط، دانشگاهها به طور عام و دانشگاه فرهنگیان به طور خاص، به عنوان کانونهای علمی و برای باز نشر مفاهیم تبیین شده مورد توجه قرار می‌گیرند؛ زیرا امروزه تقریباً تمام کسانی که به دنبال توسعه و اصلاحات‌اند، در همه جای دنیا از آموزش و پرورش شروع می‌کنند (بهروزی، ۱۳۹۵: ۳۲). برای کاشت و پرورش خصوصیات فرهنگی در نهاد دانش‌آموز نیز این معلمان‌اند که به تبع مواججه و وظایف حرفه‌ای خود و بیش از هر چیز به تبع روشهای یاددهی - یادگیری مورد استفاده در تحقق ویژگی‌های فرهنگی، نظام تعلیم و تربیت را تعریف می‌کنند و به آن تحقق می‌بخشند. معلمان، نسلها را به هم پیوند می‌دهند و فرهنگ جامعه را حفظ و در صورت نیاز، اصلاح می‌کنند و تکامل می‌بخشند و رابط محصلان و جامعه‌اند و به رفتار آنان شکل می‌دهند و افراد مورد نیاز جامعه را تربیت می‌کنند. با توجه به نقش حساس و سرنوشت‌ساز حرفه معلمی، اهمیت نقش تربیتی و فرهنگی یک معلم زیاد می‌شود. (مهرمحمدی، ۱۳۹۲: ۱۰۰)

فعالیت فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان، هرگونه تدبیر و فعالیتی است که به مثابه بخشی از برنامه درسی تربیت معلم، شایستگی محور در قالب داوطلبانه و اختیاری (غیر الزامی) برای کسب شایستگی‌های (عام و تخصصی) معلمی در نظام تربیت معلم صورت گیرد. دانشگاه فرهنگیان به مثابه نهاد اصلی تربیت معلم در تراز جمهوری اسلامی ایران، مسئولیت فراهم آوردن زمینه‌های مناسب تکوین و تعالی هویت حرفه‌ای معلمان را ضمن توجه به اعتلای هویت انسانی، اسلامی - انقلابی و ایرانی ایشان بر اساس نظام معیار اسلامی بر عهده دارد. در

۱. گزیده‌ای از بیانات در دیدار جمعی از برنامه‌سازان صدا و سیما، ۱۳۹۷/۰۸/۲۴.

نقش جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشجویان ... ❖ ۱۶۹

همین ارتباط نیز نقش فعالیتهای فرهنگی از همه جنبه‌های دیگر فعالیتهای مراکز دانشگاه فرهنگیان مهم‌تر و سازنده‌تر است. در اهمیت این موضوع نیز یابین و اکسونژ (۲۰۰۷) می‌گویند برای اصلاح برنامه‌دستی، ما نه تنها باید محتوای درسی خود را اصلاح کنیم، بلکه باید به اصلاح امور فرهنگی خود نیز پردازیم که در این میان، اصلاح برنامه فرهنگی معلم، مهم‌ترین آن است.

در همین راستا تحقیق حاضر در صدد پاسخگویی به سؤالات ذیل برآمده است:

- آیا جهاد تبیین رابطه معناداری با توسعه برنامه‌های فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان دارد؟
- مهم‌ترین عوامل جهاد تبیین در توسعه برنامه‌های فرهنگی - روان‌شناختی دانشگاه فرهنگیان کدام‌اند؟

ب) روش

نوع تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده، توصیفی - تحلیلی است. جمع‌آوری اطلاعات به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته است. در این تحقیق، ۷۴ شاخص در پنج بعد (ارزشهای اخلاقی - دینی، فرهنگ‌سازی، ساختار سازمانی، روانی و عاطفی، بین فردی) در محیط اسمارت پی.ال.اس برای بررسی سطح معناداری تحلیل شده‌اند. در مرحله بعدی اقدام به تحلیل الگوی جهاد تبیین در برنامه‌ریزی برنامه‌های فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان تهران در وضعیت موجود جامعه، اثرگذاری و اثرپذیری آنها و در نهایت، استخراج عوامل کلیدی شده است. برای این منظور از محیط نرم‌افزار میک‌مک استفاده شده است. در همین ارتباط برای برآورده‌سازی حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است که بر اساس آن، حجم نمونه ۳۸۴ نفر با ضریب خطای ۰/۵ درصد برآورد و سپس با روش تصادفی انتخاب شدند. گفتنی است که برای اطمینان از روایی سنج‌ها، پرسشنامه برای ۱۰ تن از اساتید متخصص ارسال و پس از دریافت نظرات اصلاحی خبرگان، پرسشنامه تدوین شده است. برای اطمینان از پایایی داده‌های پژوهش نیز ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده که مقدار آن بالای ۸۰ درصد گزارش شده است.

مشخصات پاسخ‌دهندگان پرسشنامه‌های تحقیق حاضر به شرح ذیل بوده است.

ویژگی‌های سنی پاسخ‌دهندگان شامل ۴۸ درصد «۲۷ ساله و بیشتر»، ۴۲ درصد «۲۲-۲۰ ساله»، شش درصد «۲۴-۲۳ ساله» و سه درصد «۲۲-۲۰ ساله» است. به لحاظ تحصیلات، بیشترین فراوانی با ۴۷ درصد، مربوط به کارشناسی بوده است؛ کارشناسی ارشد با ۴۳ درصد

و دکتری با ۱۰ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. جنسیت مشارکت‌کنندگان شامل ۵۵ زن (۴۵ درصد) بود که بیشتر آنان (۵۷ درصد) متأهل بودند. همچنین به لحاظ سازمان تحت خدمت، بیشتر شرکت‌کنندگان (۸۸ درصد) در سازمان آموزش و برخی در جهاد دانشگاهی مشغول بوده‌اند.

جدول ۱: شاخصهای مورد استفاده تحقیق (شکراله بابایی، ۱۴۰۱؛ صلح میرزایی، ۱۴۰۱)

مؤلفه	پا	شناسه	شاخص	مؤلفه	پا	شناسه	شاخص
ارزشهای اخلاقی - دینی	A	a1	احساس مسئولیت	مؤلفه‌های روانی و عاطفی	D	d1	تصور صحیح و منطقی از خود(خودشناسی)
		a2	بصیرت دینی و سیاسی			d2	پذیرش مسئولیت رفتارها و اتفاقات زندگی خود
		a3	هویت پرنشاط و پرتحرک و باوجدان			d3	رفتار اجتماعی مناسب
		a4	صبر و بردباری			d4	توانایی ابراز وجود
		a5	ارزشهای اخلاقی و فضایل انسانی			d5	عزم و اراده و تلاش برای سالم بودن
		a6	پرورش شخصیت مؤمن، انقلابی، پاکدامن			d6	انعطاف‌پذیری و قدرت سازگاری با انواع شرایط
		a7	خوشفکری			d7	توسعه حس معنادار بودن و تصدیق زندگی
		a8	روحیه آزاداندیشی			d8	درک اینکه وجود خود فرد، مرکز عالم وجود نیست
		a9	راستگویی در انجام عمل			d9	لطف و احساس به سایرین
		a10	بلندهمتی			d10	ایجاد و تقویت روحیه خودارزیابی/خودقضاوتی
		a11	شجاعت در فکر و عمل			d11	افزایش روحیه خودمدیریتی و خودراهبری
		a12	فداکاری و از خودگذشتگی			d12	تأکید بر ایجاد و تقویت خودآغازگری
		a13	پاکدامنی			d13	تأکید بر ایجاد و تقویت خوداثربخشی
مؤلفه‌های اجتماعی	B	b1	افزایش دانش و مهارت			d14	پیشرفت علمی
		b2	تقویت عقاید و اخلاق			D15	تقویت روحیه
				E	f1	ارتقای روحیه عدالت و برابری	

نقش جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشجویان ... ❖ ۱۷۱

ساختار سازمانی	C	b3	عدالت در سازمان	ساختار سازمانی	f2	نشان دادن صداقت در اظهارات		
		b4	امنیت شغلی		f3	پرهیز از رفتارهای زننده و دوگانه		
		b5	هویت سازمانی		f4	تشکیل گروه‌های خودگردان و خود راهبر		
		b6	شفاف‌سازی		f5	برقراری ارتباط غیر کلامی با دیگران		
		b7	اعتمادسازی		f6	اخلاق حرفه‌ای		
		b8	تقویت احساس حق انتخاب		f7	تشریک مساعی، حمایت، احترام به دیگران		
		b9	احساس مفید بودن		f8	اعتماد به نفس و خودباوری		
		b10	احساس معناداری		f9	فضیلت اخلاقی		
		b11	برندسازی فرهنگی		f10	داشتن قدرت اقناعی		
		b12	ایجاد بصیرت مشترک		f11	خودکنترلی		
		b13	توجه به تفاوت‌های فرهنگی		f12	داشتن روحیه قدرشناسی		
		b14	توجه به استقلال افراد		f13	ایده‌ها و افکار جدید		
		b15	توجه به خرده‌فرهنگها(براساس قومیت، نژادو...)		f14	شهروند مطلوب و حرفه‌ای		
		ساختار سازمانی	C		c1	بهینه‌سازی فرایندها و روشهای کاری	f15	داشتن مهارت رسانه‌ای
					c2	بهنگام بودن	f16	مهارت اقناع‌سازی
c3	استمرار و مداومت			f17	شبکه‌سازی			
c4	نقشها و وظایف			f18	درک مفاهیم معنوی توأمآ با عقلانیت			
c5	فرایندها و راهبردها			c9	رضایت و احترام			
c6	ریسک‌پذیری			c10	آرامش و آسایش خاطر			
c7	مهارت‌های ارتباطی و روابط متقابل			c11	مدیریت مشارکتی			
c8	خلق ارزش و ثروت آفرینی			c12	قبول و پذیرش نقاط قوت و ضعف خود و دیگران			
				c13	توانایی سازگاری منطقی با خود، دیگران و محیط			

ج) یافته‌ها**۱. روایی و پایایی مدل**

در روش معادلات ساختاری، قبل از تحلیل تأثیرگذاری شاخصها، اعتبار سازه‌ها و پایایی و روایی بررسی می‌شود که شامل اعتبار هر یک از گویه‌ها، پایایی (ترکیبی) و آلفای کرونباخ است. در خصوص اعتبار هر یک از گویه‌ها، مقدار بار عاملی باید بیشتر از ۰/۴ درصد باشد تا تأییدکننده قابل قبول بودن پایایی گویه‌ها باشد (پیروز و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۳۵). همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، تمام بارهای عاملی پژوهش دارای بار عاملی بالاتر از ۰/۴ بوده که بالاتر از حداقل قابل قبول و بدین معنی است که نشانگرهای مدل برای اندازه‌گیری خود به طور مناسب انتخاب شده‌اند و تأیید می‌شوند.

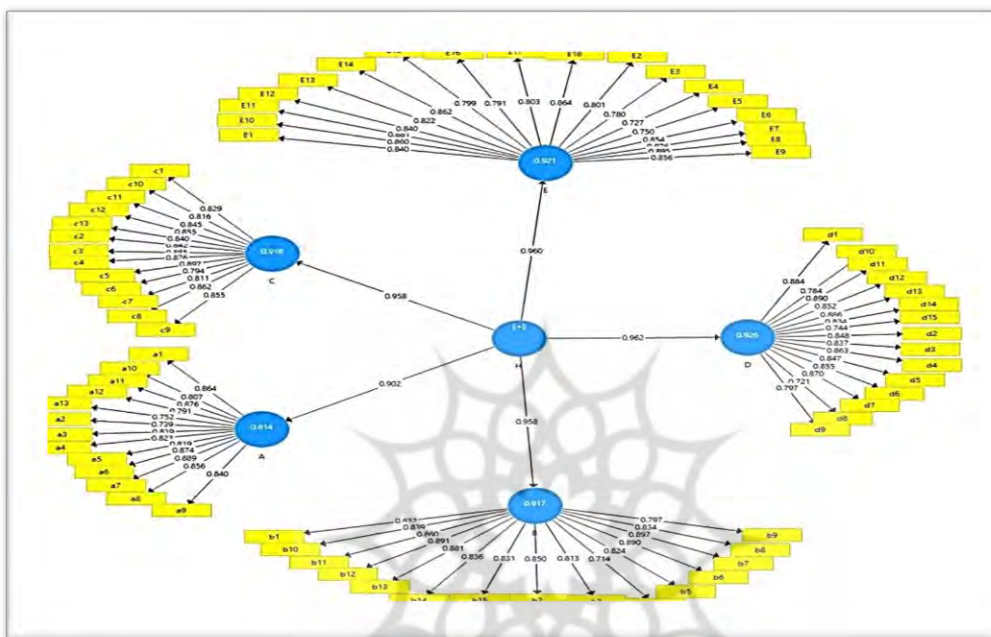
برای بررسی پایایی، از شاخص پایایی ترکیب استفاده شده که مقدار قابل قبول برای آن، ۰/۷ و بیشتر و بدین معنی است که بین پاسخ‌دهندگان مختلف مورد مطالعه، برداشت یکسانی از سؤالات وجود داشته است. در پژوهش حاضر، همه مقادیر بیشتر از مقدار تعیین شده بوده‌اند. همچنین متوسط شاخص واریانس استخراج شده (AVE) به منزله شاخص روایی همگرا ارائه شده است. چین (محمدیگی، ۱۳۹۳: ۱۱۵۵)، مقادیر ۰/۵ و بیشتر را توصیه کرده است؛ تمامی مقادیر در این پژوهش، بالاتر از ۰/۵ گزارش شده‌اند؛ بدین معنی که هر نشانگر فقط سازه خود را اندازه‌گیری می‌کند و ترکیب آنها به گونه‌ای است که تمام سازه‌ها به خوبی از یکدیگر تفکیک شده‌اند. همچنین ضریب آلفای کرونباخ از جمله روشهای سنجش سازگاری درونی پرسشنامه است که معمولاً مقادیر مثبت بالای ۰/۷ را مناسب در نظر می‌گیرند و اگر منفی به دست بیاید، نشان‌دهنده ناهمگنی (ناسازگاری) زیاد است. در جدول ۲، روایی و پایایی بیان شده‌اند. تی همگی بر مناسب بودن مقدار مناسب برای پژوهش دلالت دارد.

جدول ۲: روایی و پایایی مدل انعکاسی در محیط اسمارت پی. ال. اس

مؤلفه‌ها	روایی	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	مقدار واریانس
ارزشهای اخلاقی-دینی	۰/۶۸۵۶۹۹	۰/۹۶۵۸۴۵	۰/۸۱	۰/۹۶
مؤلفه‌های فرهنگ سازمانی	۰/۷۱۰	۰/۹۷۵۱۵۱	۰/۹۱	۰/۹۶
ساختار سازمانی	۰/۷۰۱	۰/۹۷	۰/۹۱	۰/۹۷

نقش جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشجویان ... ۱۷۳

۰/۹۷	۰/۹۱	۰/۹۷۱۷۲۰	۰/۷۰۲	مؤلفه‌های روانی و عاطفی

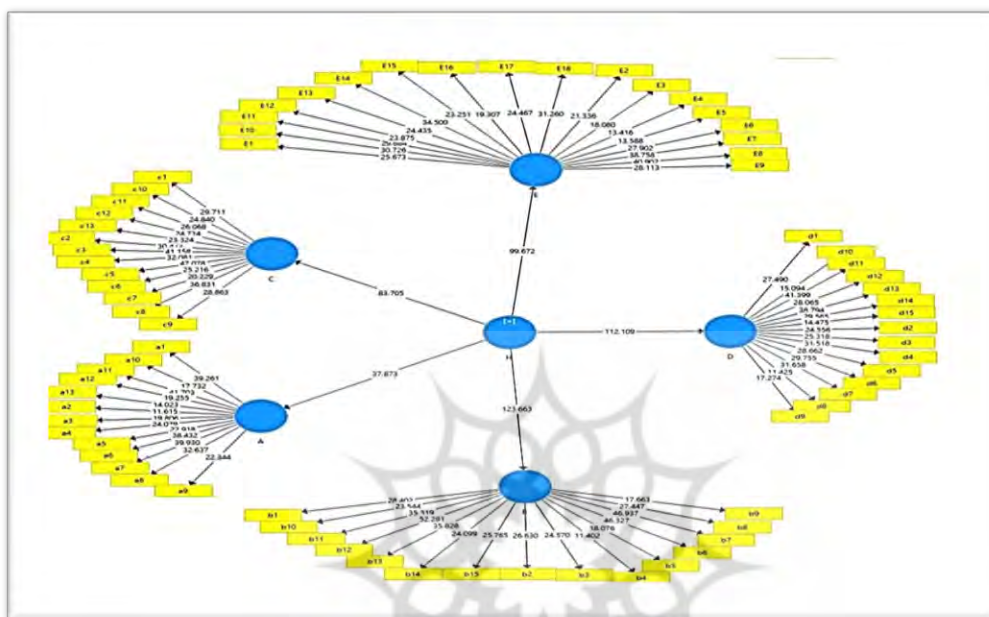
شکل ۱: مقادیر بارهای عاملی (منبع: نویسندگان، ۱۴۰۱)

در ارتباط با اثرپذیری برنامه‌های فرهنگی دانشگاه فرهنگیان باید عنوان داشت که بیشترین اثر مربوط به مؤلفه‌های روانی-عاطفی و بین فردی به ترتیب با ۰/۰۹۲۶ درصد، ۹۲۱ درصد بوده است. اما در سطح شاخصها نیز بیشترین ضریب مربوط به برندسازی فرهنگی، شفاف سازی فرهنگی و اعتمادسازی با مقدار ۸۹ درصد بوده است.

۲. سطح معناداری (مقدار تی)

در نرم افزار اسمارت پی.ال.اس، ارزش تی بیانگر معنادار بودن اثر متغیرها بر هم است؛ اگر مقدار تی بیشتر از ۱/۹۶ باشد، در سطح ۰/۰۵ درصد و اگر بیشتر از ۲/۵۸ باشد، در سطح ۰/۰۱ درصد معنادار و دارای اثرگذاری مثبت است؛ اگر بین ۱/۹۶+ تا ۱/۹۶- باشد، اثر معناداری وجود ندارد و اگر کوچک تر از ۱/۹۶- باشد، بیانگر معناداری بودن منفی است. در تحقیق حاضر نیز مقدار تی به دست آمده بیش از ۲/۵۸ گزارش شده است؛ بنابراین، با

احتماب خطای ۰/۰۱، شاخصها در سطح ۹۹ درصد معنادار بوده، که نشانگر وضعیت ایدئال و مناسب برای سطح معناداری شاخصهاست.

شکل ۲: مقدار تی محاسبه شده متغیرها (منبع: نویسندگان، ۱۴۰۱)

۳. برازش مدل

در مدل معادلات ساختاری بعد از بررسی و تأیید سطح معناداری متغیرها لازم است کیفیت مدل درونی یا ساختاری ارزیابی شود. کیفیت مدل ساختاری به معنای آن است که آیا متغیرهای مستقل (برونزا) توانایی پیش‌بینی متغیرهای وابسته (درونزا) را دارند یا خیر؟ در این ارتباط از شاخص اعتبار اشتراک واریانس تبیین شده (R^2)، توان پیش‌بینی مدل (Q^2) و قدرت مدل ساختاری (GOF) استفاده شده است. در همین ارتباط، R^2 و G^2 بیانگر برازش ساختاری و GOF برازش کلی مدل می‌باشند.

$R^2 =$ مقدار از واریانس قابل تبیین متغیرهای وابسته توسط متغیر مستقل. در این بخش، مقدار قابل سنجش برازش از صفر تا یک است. هرچه مقدار نزدیک به یک باشد، بیانگر قدرت بالای تبیین متغیر مستقل است و برعکس، هرچه مقدار به صفر نزدیک شود، قدرت تبیین کاهش می‌یابد.

نقش جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشجویان ... ۱۷۵

$Q^2 =$ میزان موفقیت متغیر مستقل در تبیین متغیر وابسته. مقدار ارزیابی برای این برازش، هم شامل مقادیر منفی و هم مثبت می‌باشد؛ به طوری که هرچه مقدار آن از صفر بیشتر باشد، بیانگر میزان موفقیت متغیر مستقل در تبیین است و برعکس.

$GOF =$ جامع‌ترین شاخص برازش است که مدل را به صورت کلی بررسی می‌کند. مقادیر آن صفر و بیشتر است؛ به طوری که هرچه از صفر بیشتر باشد، بیانگر برازش قوی برای مدل است.

$$GoF = \sqrt{Com \times R^2}$$

جدول ۵: نتایج برازش مدل

شناسه	R^2	Q^2	GOF
A	۰/۸۱	۰/۵۰	۰/۷۰۸
B	۰/۹۱	۰/۵۸	
C	۰/۹۱	۰/۵۹	
D	۰/۹۲	۰/۵۸	
E	۰/۹۲	۰/۵۷	

یافته نشان دادند که متغیر مستقل، قدرت تبیین متغیر وابسته را در سطح مناسب دارد؛ به طوری که هرچه مقدار R^2 به دست آمده از ۳۵ درصد بیشتر باشد، قدرت تبیین متغیر مستقل بیشتر است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، مقدار محاسبه‌شده برای متغیرهای تحقیق حاضر، مطلوب بوده است. همچنین نتایج حاصل از Q^2 نشان داد که متغیر مستقل در سطح مناسب، متغیر وابسته را تبیین کرده است. به طوری که مقادیر بالای ۱۵ درصد، بیانگر وضعیت مناسب تبیین است؛ در حالی که در تحقیق حاضر، کمترین مقدار محاسبه‌شده مربوط به ارزشهای اخلاقی - دینی به میزان ۰/۵۰ درصد بوده است. بنابر این، می‌توان گفت که متغیر مستقل در سطح ایدئال و مناسبی متغیرهای وابسته را تبیین کرده است. در نهایت، برازش کلی مدل در چارچوب GOF قرار داشته است. همچنان که عنوان شد، مقدار ایدئال برای برازش کلی مقادیر بیش از ۰/۳۵ درصد است؛ بنابر این، بر اساس نتایج حاصل از برازش کلی، مقدار برازش محاسبه‌شده در سطح ۰/۷۰۸ درصد، مقدار خیلی مناسبی را نشان داده است. بنابر این، باید گفت که جهاد تبیین می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در برنامه‌های فرهنگی دانشگاه‌های

فرهنگی داشته باشد، اما برای تصمیم‌گیری صحیح به منظور اقدام در این زمینه نیز لازم است الگوی موجود در دانشگاه‌های فرهنگی شهر تهران کنکاش شوند. در همین ارتباط نیز از نرم‌افزار میک‌مک بهره برده شده است.

۴. الگوی موجود جهاد تبیین در برنامه‌های فرهنگی دانشگاه‌های شهر تهران

در محیط نرم‌افزار میک‌مک برای بررسی الگوی جهاد تبیین در برنامه‌های فرهنگی دانشگاه‌های فرهنگی تهران، ۷۴ شاخص در پنج بعد (ارزش‌های اخلاقی-دینی، فرهنگ سازمانی، ساختار سازمانی، روانی-عاطفی، بین فردی) استفاده شده است. در این راستا، ماتریس 74×74 تشکیل داده شد که مشخصات کلی آن بدین شرح است: درجه پرشدگی ماتریس ۶۵ درصد بوده که نشان می‌دهد عوامل در بیش از ۶۵ درصد بر یکدیگر تأثیرگذار بوده است و از مجموع ۲۹۲۲ رابطه ممکن در این ماتریس، ۲۷۸ رابطه، عدد یک؛ ۱۱۹۴ رابطه، عدد دو؛ ۱۱۴۸ رابطه، عدد سه و ۳۰۲ رابطه، عدد چهار بوده‌اند.

نحوه توزیع و پراکنش متغیرها در صفحه پراکندگی، حاکی از میزان پایداری و ناپایداری سیستم است. در روش‌شناسی میک‌مک، در مجموع دو نوع از پراکنش تعریف شده است: سیستم‌های پایدار و سیستم‌های ناپایدار. در سیستم‌های پایدار، پراکنش متغیرها به صورت L است؛ یعنی برخی متغیرها دارای تأثیرگذاری بالا و برخی دارای تأثیرپذیری پایین می‌باشند (موسوی و همکاران، ۱۳۹۷). در سیستم‌های پایدار، جایگاه و نقش هر کدام از عوامل مشخص است؛ اما در سیستم‌های ناپایدار، وضعیت پیچیده بوده و متغیرها نیز حول محور قطری صفحه پراکنش قرار دارند. در این سیستم، متغیرها حالت میانی از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را نشان می‌دهند که شناسایی آنها را کمی با مشکل مواجه می‌سازد. همچنان که از نتایج ارزیابی حاصل از میک‌مک در شکل ۴ مشخص است، توزیع شاخص‌ها ناپایدار بوده و نتایج حاصل از آن بیانگر پنج نوع شاخص «کنترل‌کننده، دو وجهی، وابسته، مستقل و تنظیمی» بوده است.

اولین متغیر شامل متغیرهای تعیین‌کننده یا تأثیرگذار می‌باشد؛ این متغیرها به عنوان متغیرهای ورودی، اصلی‌ترین متغیرهای تأثیرگذارند که میزان تأثیرپذیری آنها به نسبت تأثیرگذاری‌شان بسیار کمتر است. در ناحیه شمال غرب صفحه پراکندگی قرار دارند و پایداری سیستم نیز به شدت به آنها وابسته است و به عنوان متغیرهای کلیدی و تعیین‌کننده رفتار سیستم محسوب می‌شوند (رسولی و هاشمی‌نسب، ۱۳۹۸: ۵). در تحقیق حاضر، هفت شاخص «تقویت روحیه، خوشفکری، تأکید بر ایجاد و تقویت خود اثربخشی، توجه به تفاوت‌های

فرهنگی، افزایش روحیه خودمدیریتی و خودراهبردی، ایجاد بصیرت مشترک، پرورش شخصیت مؤمن - انقلابی» در این ناحیه قرار گرفته‌اند. بنابر این، توجه و تأکید بر شاخصهای ناحیه کنترل در آینده سیستم، باعث به تعادل رسیدن الگوی جهاد تبیین در برنامه‌های فرهنگی می‌شود.

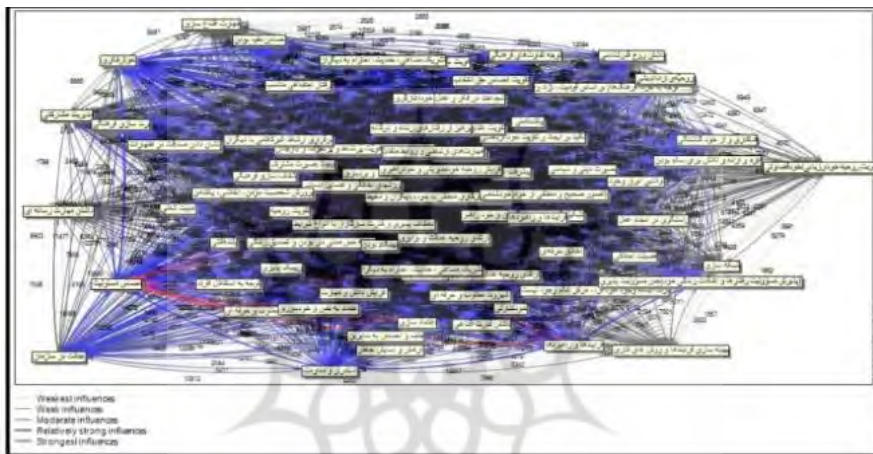
در ناحیه دوم، متغیرهای دو وجهی در دو شکل هدف و ریسک قرار گرفته‌اند. این متغیرها هم بر سایر متغیرها تأثیر می‌گذارند و هم از آنها تأثیر می‌گیرند. این متغیرها در شمال شرق صفحه قرار گرفته‌اند (رسولی و همکاران، ۱۴۰۰). از مجموع ۷۴ عامل اولیه تأثیرگذار بر روند، ۱۷ عامل «اعتماد به نفس و خودباروری، شفاف‌سازی، افزایش روحیه خودمدیریتی، تصور صحیح و منطقی از خودشناسی، تشریک مساعی، نقشها و وظایف، استمرار و مداومت، شجاعت در فکر و عمل، خودکنترلی، داشتن قدرت اقناع، تقویت اخلاق، رفتار اجتماعی مناسب و برندسازی فرهنگی»، جزء ریسک و پنج عامل «تشریک مساعی و حمایت، انعطاف‌پذیری و سازگاری، حس مسئولیت، شهروند مطلوب و حرفه‌ای و توانایی ابزار وجود»، جزء شاخصهای هدف شناخته شده‌اند.

سپس متغیرهای وابسته قرار دارند. جایگاه این متغیرها در نمودار، جنوب شرقی پلان تأثیرگذاری - تأثیرپذیری است. این متغیرها دارای تأثیرگذاری بسیار پایین و تأثیرپذیری بسیار بالا می‌باشند. در تحقیق حاضر ۱۲ شاخص «پذیرش مسئولیت، احساس معناداری، هویت پر نشاط، پاکدامنی، فداکاری، برقرار روابط مناسب، فرایندها و راهبردها، شهروند مطلوب، تشکیل گروههای خودگردان و احساس مفید بودن» در این محدوده قرار گرفته‌اند. نتایج حاصل از پراکنش شاخص در این بخش از دیاگرام، بیانگر این موضوع بوده است که با حفظ شاخصهای ناحیه اول (کنترل‌کننده) و افزایش آنها و همچنین ارتقای شاخصهای ناحیه دوگانگی به سطح کنترل‌کننده، باعث تنظیم الگوی جهاد تبیین در برنامه‌های فرهنگی به سوی پایداری خواهد شد.

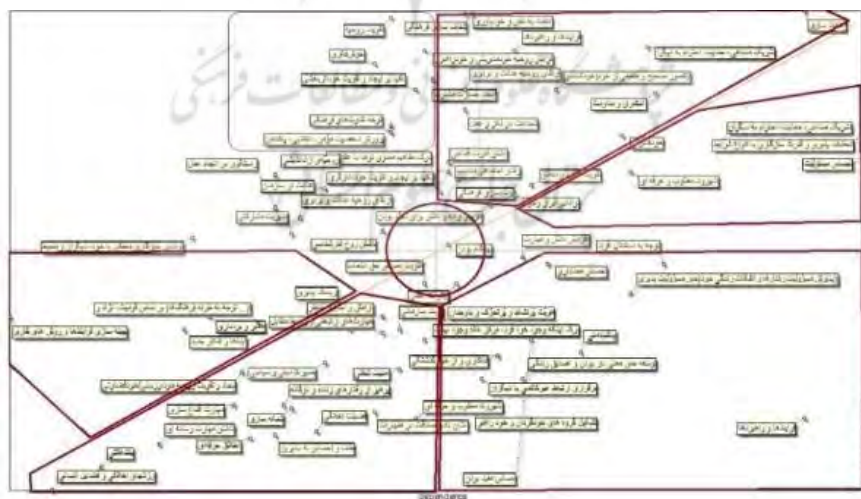
در نهایت، متغیرهای خروجی قرار گرفته‌اند. این متغیرها دارای میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پایینی‌اند و در قسمت جنوب غربی صفحه پراکنده‌گی متغیرها قرار گرفته‌اند. این متغیرها هیچ‌گونه واکنشی در دیگر متغیرها ایجاد نمی‌کنند و بیشتر به عنوان متغیرهای خنثی شناخته می‌شوند. در تحقیق حاضر، ۱۷ متغیر «درک وجود خود، امنیت شغلی، بصیرت دینی، ایجاد و تقویت خودارزیابی، رفتارهای دوگانه، فضیلت اخلاقی، شبکه‌سازی، مهارت اقناع، داشتن مهارت رسانه‌ای، اخلاق حرفه‌ای، لطف و احساس به سایرین، بلندهمتی و ارزشهای

اخلاقی» در این محدوده قرار دارند. این گروه از شاخصها، در فرایند جهاد تبیین (رابطه شاخصها با همدیگر) دخالت نداشته‌اند و عملکرد آنها به صورت مجزا و مستقل (به عنوان خنثی) ارزیابی می‌شود. اگرچه در بعضی موارد، عملکرد آنها می‌تواند به سطح تنظیمی نیز ارتقا یابد.

بنجمین متغیر در الگوی ناپایدار، متغیرهای تنظیمی‌اند. این گروه در مرکز دیاگرام قرار گرفته‌اند و قابل ارتقا به دیگر متغیرها می‌باشند. در تحقیق حاضر، سه متغیر «بهنگام بودن، تقویت احساس، پیشرفت علمی» در این گروه قرار گرفته‌اند.

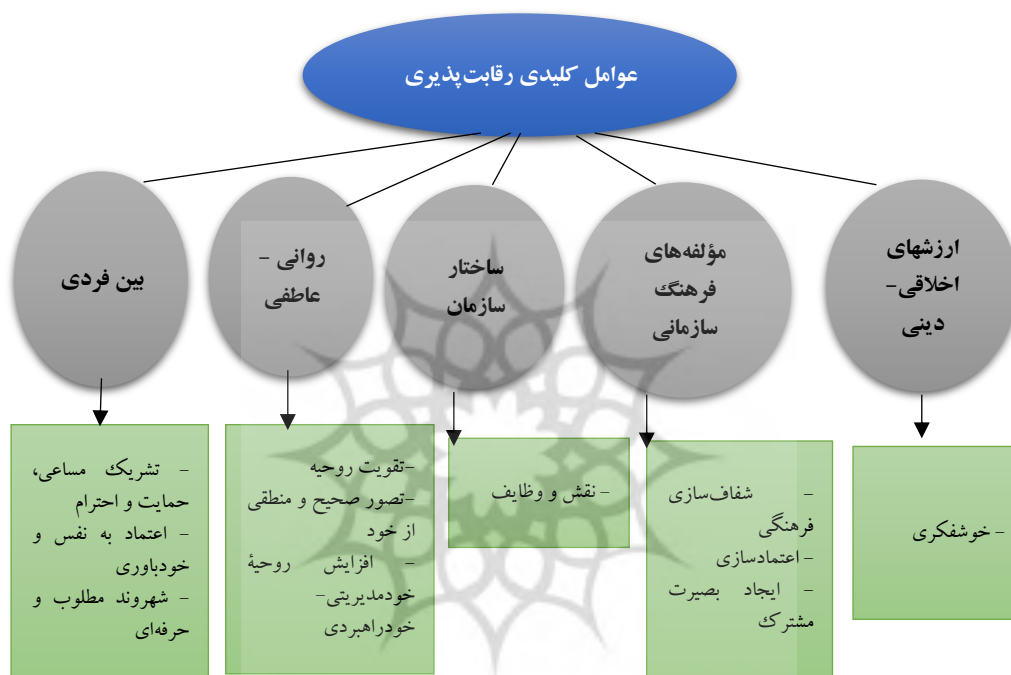

شکل ۳: رابطه مستقیم شاخصها در سطح بالا

شکل ۴: عوامل کلیدی جهاد تبیین در توسعه برنامه‌های فرهنگی

عملکرد مستقیم (اثر گذاری و اثر پذیری) و غیر مستقیم (اثر گذار و اثر پذیری) شاخصها و پراکنش آنها در فضای دیاگرام، نشانگر قدرت و عملکرد شاخصهای جهاد تبیین بوده است. در نهایت ۱۰ شاخص به عنوان عوامل کلیدی در پنج بعد به شرح ذیل استخراج شده‌اند.

شکل ۵: عوامل کلیدی جهاد تبیین در توسعه برنامه‌های فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان

(د) نتیجه‌گیری

دانشگاه با پرورش انسانهای توانا و فرهیخته و آموزش نخبگان و برگزیدگان جامعه، از مهم‌ترین نهادهای آموزشی در توسعه فرهنگی است. دانشجویانی که وارد برنامه علمی می‌شوند، فرهنگ آن را تجربه کرده و از طریق یادگیری، تعامل با گروه آموزشی و هم‌ردیفان و ترکیب در فعالیتهای آن، به سمت زمینه‌های حرفه‌ای انتخاب شده، جامعه‌پذیر می‌شوند. همچنین در طول برنامه علمی خود، شرایط و اوضاع هم‌ردیفان را تجربه کرده و در توسعه ظرفیتهای لازم برای حرفه‌ای شدن در حوزه انتخابی خود، سرمایه‌گذاری می‌کنند. بنابر این، دانشگاه فرهنگیان به مثابه نهاد اصلی تربیت معلم در تراز جمهوری اسلامی ایران،

مسئولیت فراهم آوردن زمینه‌های مناسب تکوین و تعالی هویت حرفه‌ای معلمان را ضمن توجه به اعتلای هویت انسانی، اسلامی- انقلابی و ایرانی ایشان بر اساس نظام معیار اسلامی بر عهده دارد. این در حالی است که جامعه ایران در چند دهه گذشته دچار تحولات فرهنگی و چالشهایی از سوی رسانه‌های متخاصم شده است و این امر منجر به ظهور مفهوم جدید جهاد تبیین شد، که مفاد آن یکی از موارد بسیار مهم برای مقابله با هرگونه انحراف و تحریف در گفتمان و ارزشهای انقلاب اسلامی است.

در همین راستا، دستیابی به اهداف والای آن، نیازمند برنامه‌ریزی فرهنگی در دانشگاه است؛ زیرا حرکت در مسیر تحقق دانشگاه تمدن‌ساز و تربیت دانشجویان توانمند و تقویت کارکردهای دوگانه دانشگاه (تولید علم و تولید فرهنگ)، نیازمند تقویت و اجرای برنامه‌های فرهنگی متنوع و تأثیرگذار است. بدین سبب، تحقیق حاضر سعی در تبیین رابطه جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشگاه فرهنگیان شهر تهران داشته است که نتایج حاصل از آن بیانگر ارتباط نزدیک جهاد تبیین در توسعه برنامه‌های فرهنگی است.

سطح معناداری شاخصها بیش از $2/58$ و نشانگر سطح معناداری در سطح $0/99$ درصد بوده است. برازش صورت گرفته در سه سطح اعتبار اشتراک واریانس تبیین شده (R^2)، توان پیش‌بینی مدل (Q^2) و قدرت مدل ساختاری (GOF) به ترتیب با مقادیر بیش از $0/8$ ، بیش از $0/50$ و $0/56$ درصد، مقدار مطلوبی را نشان داده است. اما الگوی موجود جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی سطح دانشگاههای فرهنگی در سطح ناپایدار و شکننده بوده است؛ زیرا ۵۰ درصد شاخصها با سطح تأثیرگذاری (تأثیرگذاری بالا، متوسط و کم)، به عنوان متغیر دو جهی در دو سطح ریسک و هدف قرار گرفته و باعث خارج شدن الگو از وضعیت ایدئال شده‌اند. لذا برای تحقق الگوی پایدار لازم است شاخصهای موجود در این وضعیت (ناپایدار) که ۲۲ شاخص بوده‌اند، به سطح تأثیرگذار (کنترل‌کننده) ارتقا یابند؛ زیرا شاخصهای کنترل‌کننده بیشترین عملکرد را در حفظ سیستم داشته‌اند، اما متأسفانه تنها $15/91$ درصد از شاخصها را به خود اختصاص داده‌اند.

در همین راستا، برای رسیدن به الگوی پایدار جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی، پیشنهادهای ذیل ارائه می‌شوند.

- شفاف‌سازی برنامه‌های فرهنگی و تقویت روحیه همکاری برای جلوگیری از غبارآلود کردن فضای دانشگاه و تحریف واقعیتها.

نقش جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشجویان ... ❖ ۱۸۱

- بصیرت‌افزایی دانشجویان نسبت به موضوع تهاجم فرهنگی و پرورش دانشجویان مطالبه‌گر برای مقابله با هرگونه انحراف و تحریف در گفتمان و ارزشها.
- ارائه الگوی ایرانی-اسلامی برای تقویت روحیه شجاعت در فکر و عمل، اقناع، مسئولیت‌پذیری و مداومت.

منابع

- بهروزی، محمد (۱۳۹۵). «بررسی فعالیت نهادهای فرهنگی دانشگاه فرهنگیان از دیدگاه دانشجویان معلمان (مطالعه موردی: مرکز آموزش عالی شهید مطهری فارس)». پویش در آموزش علوم انسانی، ش ۳(۱): ۴۹-۳۱.
- پیروز، فرحناز؛ محمدرضا جوادی یگانه و شهلا کاظمی پور (۱۳۹۸). «مدلسازی معادلات ساختاری عوامل موثر بر سبکها و ارزشها و اجزای ساختار مدور ارزشهای شوارتز». سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ش ۳(۳): ۱۷۹-۱۷۰.
- حسینی دشتی، سید مصطفی (۱۳۸۵). معارف و معاریف. تهران: بنیاد.
- خاکپور، رحیم و مجید معارف (۱۳۸۹). «بررسی معناشناسانه واژه تبیین در قرآن». علوم قرآن و حدیث دانشگاه الزهراء، ش ۸(۲): ۸۵-۱۱۴.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰). دغدغه‌های فرهنگی: شرح مزجی یکی از بیانات محوری مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۳ با استفاده از دیگر بیانات معظم له. تهران: مؤسسه جهادی، مرکز صها.
- دهشیری، محمدرضا (۱۳۷۷). «نظریه انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خمینی». حضور، ش ۲۶: ۱۳-۱.
- رستمی نسب، عباسعلی و مریم ابراهیمی (۱۳۹۴). «بررسی و تبیین جایگاه جهاد به عنوان یکی از مبانی دفاع مقدس در قرآن کریم». ادبیات پایداری، ش ۷(۱۳): ۱۱۷-۹۳.
- رسولی، محمد؛ محسن احدنژاد و محمدتقی حیدری (۱۴۰۰). «تحلیل اهمیت- عملکرد عوامل کلیدی موفقیت در بازآفرینی بافتهای ناکارآمد شهری با تأکید بر ذی نفعان». برنامه ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ش ۶(۱۶): ۱۷۸-۱۴۹.
- رسولی، محمد و ظهیر هاشمی نسب (۱۳۹۸). «بازآفرینی بافتهای فرسوده شهر ارومیه در راستای توسعه گردشگری با ترکیب رویکرد آینده نگاری و مدل SWOT». پنجمین همایش بین المللی مهندسی عمران.
- شکراله بابایی، الهه (۱۴۰۱). طراحی الگوی توانمندسازی فرهنگی- روان شناختی دبیران دوره اول متوسطه شهر تهران. رساله دکتری. تهران: واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی.
- صلح میرزایی، سعید (۱۴۰۱). «جهاد تبیین». ره توشه ویژه مبلغان، ش ۳(۹): ۲۷۶-۲۶۷.
- فرهمندیان، علی (۱۴۰۰). «شرایط کامیابی جهاد تبیین». دانشها و آموزه‌های قرآن و حدیث، ش ۴(۱۵): ۵-۱۲.
- قرشی، سید علی اکبر (۱۳۸۶). قاموس قرآن. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- محمدیگی، ابوالفضل؛ نرگس محمدصالحی و محمدعلی گل (۱۳۹۳). «روایی و پایایی ابزارها و روشهای مختلف اندازه گیری آنها در پژوهشهای کاربردی در سلامت». مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ش ۱۳(۱۲): ۱۱۷۰-۱۱۵۳.

نقش جهاد تبیین در برنامه‌ریزی فرهنگی دانشجویان ... ❖ ۱۸۳

- موسوی، میرنجف؛ رضا قادری، علی‌اکبر تقیلو و فاطمه‌سادات کهکی (۱۳۹۷). «**تدوین سناریوهای تحقق‌پذیری آمایش سرزمین (مطالعه موردی: استان خراسان رضوی)**». آمایش سرزمین، ش ۱۰(۱): ۶۵-۹۱.
- مهرمحمدی، محمود (۱۳۹۲). **بازاندیشی فرایند یاددهی - یادگیری**. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه).
- هاشم‌زهی، نوروز؛ بهروز میزرا و آذر رشتیان (۱۳۹۰). «**عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به برنامه‌های فرهنگی دانشگاه (مقایسه دانشگاه آزاد اسلامی تهران با دانشگاه دولتی شهید چمران)**». مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ش ۱: ۹۹-۱۱۲.
- Behroozi, M. (2016). "Check the activities of cultural institutions from the perspective of students, teachers, university educators (Case Study: Fars martyr Motahhari Higher Education Center)". *Survey in teaching humanities*, 3(1): 31-49.
- Dehshiri, M. (1998). "Islamic Revolution Theory of Imam Khomeini". *Presence*, 26: 1-13.
- Farahmandian, A. (2021). "Success Conditions in explanation jihad". *Quran and Hadith Knowledge and Teachings Journal*, 4(15): 5-12.
- Gharashi, A.A. (2007). **Qamus of the Quran**. Tehran: Dar Al Kutub Al Islamiyah.
- Hashem Zehi, N.; B. Mirza & A. Rashtian (2011). "The Effective Factors on Students Tendencies toward Universities' Cultural Programs (A Comparison between Islamic Azad University, East Tehran branch and Shahid Beheshti University)". *Journal of Iranian Social Development Studies*, 1: 99-112.
- Hossein Dashti, M. (2006). **Maaref and Maarif**. Tehran: Bonyad.
- Khakpuor, R. & M. Maaref (2010). "Semantic Analysis of the Term "Tabyin" in the Quran". *Tahqiqat-e Ulum-e Qur'an wa Hadith*, 8(2): 85-114.
- Khamenei, A. (2011). **Cultural concerns: The detailed description of one of the Supreme Leader's main speeches in 1994 with a glance at his other lectures**. Tehran: Jihadi institution, Sahba.
- Mehr Mohammadi, M. (2013). **Reflection in the process of teaching-learning**. Tehran: Borhan boy's School (Madrese publications).
- Mohammadbeigi, A.; N. Mohammadsalehi & M.A. Gol (2014). "Validity and Reliability of the Instruments and Types of Measurements in Health Applied Researches". *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 13(12): 1153-1170.
- Mousavi, M.; R. Ghaderi, A.A. Taghilo & F. Kohaki (2018). "Scenario Development in Realizability Territorial Spatial Arrangement (Case Study: Khorasan-e-Razavi)". *Town and Country Planning*, 10(1): 65-91.
- Pirooz, F.; M. Javadi Yeganeh & Sh. Kazemipour (2019). "Structural Equation Modeling Factors Affecting Styles and Values and Components of the Circular Structure of Schwartz Values". *Islamic life journal*, 3(3): 170-179.

- Rasoli, M.; M. Ahdinejad & M.T. Heydari (2021). "**Significance Analysis - The performance of key success factors in regenerating worn-out urban (Case study: Zanjan city)**". *Urban and Regional Development Planning*, 6(16): 149-178.
- Rasoli, M. & Z, Hashminasab (2019). "**The Regeneration of worn-out in Urmia to develop tourism by combining the foresight approach and SWOT model**". *The 5th International Conference on Civil Engineering*.
- Rostaminasab, A. & M. Ebrahimi (2015). "**Investigating and Clarifying the Status of "Jihad as one of the theoretical principles of Sacred Defense in Quran"**". *The Journal of Resistance Literature*, 7(13): 93-117.
- Shokrala Babaei, E. (2022). **Designing the structural model of psycho-cultural the teachers from the first year of high school in the city of Tehran**. A Thesis Presented for the Degree of Ph.D. Islamic azad university and research brunch.
- Solh Mirzaei, S. (2022). "**Jihad Explanation**". *Rah Toshe*, 3(9): 267-276.

